

Agata Domachowska

Albania organizatorem szczytu państw Procesu Berlińskiego

16 października 2023 r. w Tiranie odbył się szczyt państw Procesu Berlińskiego. W spotkaniu wzięli udział przedstawiciele Unii Europejskiej, przywódcy państw członkowskich UE oraz państw Bałkanów Zachodnich. Główny temat rozmów stanowiły zagadnienia gospodarcze, poruszono również kwestię napiętej sytuacji w północnej części Kosowa.

Albania została wybrana na gospodarza szczytu państw Procesu Berlińskiego jako pierwsze państwo niebędące członkiem Unii Europejskiej. Jak dotąd jego organizatorami były: Niemcy, Austria, Francja, Włochy, Wielka Brytania, Polska oraz Bułgaria wraz z Macedonią Północną. Przyszłoroczny, jubileuszowy szczyt ma być ponownie zorganizowany w Berlinie. Inicjatywę tę zapoczątkowała kanclerz Niemiec Angela Merkel w 2014 r. Podstawowym celem Procesu Berlińskiego jest przyspieszenie integracji europejskiej państw Bałkanów Zachodnich.

16 października 2023 r. do Albanii przybyli główni reprezentanci UE, w tym szefowa Komisji Europejskiej Ursula von der Leyen oraz przewodniczący Rady Europejskiej Charles Michel, a także przedstawiciele państw członkowskich UE, m.in. Niemiec, Niderlandów, Grecji, Hiszpanii i Chorwacji. Po raz pierwszy w Albanii oficjalną wizytę złożył również Emmanuel Macron¹ jako prezydent Francji. W szczycie wzięli udział także przywódcy państw Bałkanów Zachodnich. Warto podkreślić, że choć Serbię w ramach tego formatu spotkań reprezentuje premier, to w tym samym czasie prezydent Aleksandar Vučić zdecydował się na wyjazd do Chin, gdzie uczestniczył w międzynarodowym Forum Pasa i Szlaku².

Plan Wzrostu dla Bałkanów Zachodnich oraz inne kwestie omawiane podczas szczytu. Zagadnienia gospodarcze stanowiły główny temat rozmów tegorocznego szczytu przywódców państw członkowskich UE i państw Bałkanów Zachodnich w ramach Procesu Berlińskiego. Szefowa KE zaprezentowała Plan Wzrostu dla regionu (*Balkan Growth Plan*), który przewiduje nowe korzyści gospodarcze dla państw bałkańskich, w tym dostęp do wspólnego rynku UE, jeszcze przed uzyskaniem przez nie członkostwa. Korzyści te są jednak uzależnione od wprowadzenia niezbędnych reform wewnętrznych. Plan Wzrostu opiera się na czterech filarach: 1) przybliżenie państw Bałkanów Zachodnich do jednolitego rynku; 2) pogłębienie gospodarczej współpracy regionalnej; 3) przyspieszenie wdrażania reform wewnętrznych; 4) zwiększenie funduszy przedakcesyjnych. Obszary w ramach jednolitego rynku europejskiego, do których państwa regionu mogłyby uzyskać dostęp, to m.in.: współpraca celna, handel elektroniczny, płatności bezgotówkowe, transport drogowy, energia elektryczna oraz roaming. Jak podkreśliła przewodnicząca KE, czwarty filar obejmuje możliwość przekazania państwom Bałkanów Zachodnich pakietu finansowego w wysokości 6 mld euro, w tym 2 mld w formie grantów, a 4 mld w formie pożyczek. Jednak, jak zaznaczano wielokrotnie, inwestycje te będą ściśle związane z reformami wdrażanymi w poszczególnych państwach³.

Zaprezentowany plan został pozytywnie przyjęty przez przywódców państw Bałkanów Zachodnich. Premier Albanii Edi Rama wskazywał na wciąż znaczące dysproporcje gospodarcze, jakie istnieją pomiędzy państwami

¹ Prezydent Macron, ze względu na atak terrorystyczny, jaki miał miejsce w Arras, musiał przełożyć swój przyjazd do Tirany. Do Albanii przybył dopiero w godzinach popołudniowych 16 października.

² W Pekinie prezydent A. Vučić spotkał się m.in. z przywódcą Chin Xi Jinpingiem. Odbył również rozmowę z prezydentem Rosji Władimirem Putinem.

³ Jak stwierdziła Ursula von der Leyen: „Musimy jeszcze bardziej zbliżyć nasze gospodarki i przyspieszyć reformy poprzedzające akcesję. Dlatego przedstawiłam liderom nasz Plan Wzrostu. Jeśli nowy plan wzrostu zostanie wdrożony, będzie on miał potencjał podwojenia wielkości gospodarek Bałkanów Zachodnich jeszcze w tej dekadzie”, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/es/statement_23_5044 (18.10.2023).

regionu a państwami członkowskimi UE. Stwierdził, że kraje UE otrzymują ok. 4,5 tys. euro na mieszkańca w ramach funduszy unijnych, a państwa bałkańskie zaledwie 138 euro. Przypomniał ponadto, że z części obietnic gospodarczych, składanych podczas spotkań w ramach Procesu Berlińskiego, Unia Europejska nadal się nie wywiązała. Jednocześnie wyraził uznanie dla zaangażowania szefowej KE na rzecz przyspieszenia procesu integracji europejskiej państw Bałkanów Zachodnich.

Warto dodać, że podczas tegorocznego szczytu podpisano umowę dotyczącą wzajemnego uznawania kwalifikacji zawodowych pielęgniarek, położnych, chirurgów weterynarii oraz farmaceutów. Jest to kontynuacja porozumień przyjętych w 2022 r., kiedy to wyrażono zgodę na uznawanie dyplomów stomatologów, architektów oraz lekarzy. Uzgodniono także obniżkę cen roamingu pomiędzy państwami Bałkanów Zachodnich i UE.

Z kolei kanclerz Niemiec podkreślił, że w ramach współpracy regionalnej Niemcy do 2030 r. przekażą 1,5 mld euro na rozwój energii odnawialnej w państwach Bałkanów Zachodnich. Co więcej, zapowiedział przeznaczenie dodatkowych środków finansowych na funkcjonowanie Regionalnego Biura Współpracy Młodzieży (*Regional Youth Cooperation Office*).

Ważnym wydarzeniem było również zapowiadane wiosną tego roku oficjalne otwarcie kolejnego oddziału Kolegium Europejskiego (*College of Europe*) w Tiranie. Rozpoczęły się już zapisy na studia na przyszły rok akademicki (2024/2025).

Natomiast premier Czarnogóry Dritan Abazović na marginesie szczytu w Tiranie podpisał umowę z prezydent Słowenii Nataşą Pirc Musar oraz z francuskim sekretarzem ds. Europy Laurence'em Bunnem, na mocy której w Podgoricy zostanie utworzone regionalne Centrum Bezpieczeństwa Cybernetycznego.

Nieformalnie o sytuacji w Kosowie. Mimo że nie znalazło się to w porządku obrad, podczas roboczego lunchu został omówiony również temat dotyczący napięć w północnej części Kosowa. Zgodzono się, iż dialog pomiędzy Serbią a Kosowem musi być kontynuowany. Przewodniczący Charles Michel po raz kolejny zwrócił uwagę na potrzebę wzmocnienia dobrosąsiedzkich relacji w regionie oraz zażegnywanie konfliktów. Odnosząc się do wydarzeń z 24 września, kiedy to w kosowskiej wsi Banjska doszło do ataku przeprowadzonego przez Serbów, w wyniku którego zginął funkcjonariusz kosowskiej policji, kanclerz Niemiec stwierdził wprost, iż kosowskie instytucje muszą zakończyć śledztwo w tej sprawie i byłoby dobrze, gdyby Serbia im w tym pomogła.

Wnioski. Powierzenie Albanii organizacji pierwszego poza terytorium państw członkowskich UE szczytu w ramach Procesu Berlińskiego oznacza dalsze wzmocnianie pozycji tego państwa przede wszystkim w regionie, ale także postrzeganie Albanii jako ważnego partnera w dialogu z państwami Unii Europejskiej w kluczowych kwestiach dotyczących przyszłości państw Bałkanów Zachodnich.

Podczas szczytu w Tiranie skupiono się przede wszystkim na tematyce gospodarczej, która jest priorytetowa z punktu widzenia państw regionu. Konieczność zwiększenia udzielanego Bałkanom wsparcia finansowego już od dłuższego czasu artykułowana była przez wszystkich bałkańskich przywódców.

Pomimo obietnicy uzyskania członkostwa w UE, w ostatnich latach proces akcesyjny całego regionu uległ znaczącemu spowolnieniu. Antidotum na to miał być właśnie Proces Berliński. Choć podpisano w jego ramach szereg umów, wciąż część z nich nie została wdrożona w życie. Niezbędne jest zatem zintensyfikowanie działań na rzecz realnego przyspieszenia procesu i przybliżania do Unii państw Bałkanów. Wyznaczanie kolejnych dat możliwego dalszego rozszerzenia UE już nie wystarcza, wręcz przeciwnie – podważa jej wiarygodność w oczach bałkańskich społeczeństw.

Utworzenie kolejnego oddziału Kolegium Europejskiego w Albanii może przynieść pozytywne rezultaty nie tylko dla studentów i naukowców z Albanii oraz pozostałych państw Bałkanów Zachodnich, ale też dla UE. Wymiana naukowa może przyczynić się bowiem do weryfikacji wciąż istniejących wśród społeczeństw zachodnioeuropejskich stereotypów na temat Albanii czy Bałkanów jako całości.

Wreszcie, przekonanie państw Bałkanów Zachodnich co do konieczności ożywienia współpracy – w szczególności gospodarczej – stawia pod znakiem zapytania potrzebę kontynuowania projektu Otwarte

Bałkany, zapoczątkowanego przez Serbię, Albanie i Macedonię Północną w 2019 r. i mającego na celu rozwój współpracy gospodarczej w regionie. Tym bardziej że już w lipcu 2023 r. premier E. Rama ogłosił zamiar wycofania zaangażowania Albanii w ten projekt. Biorąc pod uwagę mniej zdecydowane stanowisko władz w Skopje wobec planów jego kontynuowania, Serbia pozostaje obecnie jedynym państwem Bałkanów Zachodnich zainteresowanym ożywieniem współpracy w ramach projektu Otwarte Bałkany.